

Synopse přednášky SOCIÁLNÍ A HOSPOÁŘSKÉ VZTAHY VENKOVA... – téma č. 3 / kolonizace

- kolonizace = budování, výstavba země, její sociální a ekonomické infrastruktury;
- plánovitě nebo samovolné osídlování (dosídlování) neobydlené či opuštěné plochy za účelem jejího hospodářského využití (v souvislosti s úzkými vazbami na agrární sektor se jedná zpravidla primárně o získání půdy k hospodářskému využití); v posledních 1500 letech několik těchto procesů různého charakteru a intenzity;
- příchod Slovanů do střední Evropy – převrstvení pozůstatků původního obyvatelstva;
- **vnitřní kolonizace** – z domácích zdrojů, od 12. století, budování plošně širšího osídleného území vznikajícího českého státu, zapojení panovník i šlechta;
- **velká kolonizace** – součást širšího evropského procesu (Holandsko, Německo, Polsko), 13. a poč. 14. století, na jiném právním základě – tzv. emfyteutické právo – zákupní právo, usedlost hospodáři pronajímána za poplatky či služby, příslib dědičné držby usedlosti, lepší motivace; osídlení velkých ploch ve středních polohách na úkor lesa, dosud neosídlených, některé vesnice staršího založení převedeny na zákupní právo a přeorganizovány; zapojení pluhu, trojhonné soustavy, lesní lánové a lesní návesní vsi, vznik Lhot – ze slova lhůta; účastní i nedomácí obyvatelstvo (ze Saska, Švábska, Frank, Lotrinska, Fríska); role lokátora – organizátor procesu, výhodné postavení (rychtář, mlýn) po skončení kolonizace; **J. Klápště: *Proměna českých zemí ve středověku*. Praha 2005; J. V. Šimák: *Středověká kolonizace v českých zemích*. Praha 1938; v následném období zánik některých vesnic vzniklých za velké kolonizace;**
- **pasekářská – kopaničářská kolonizace** – jen dílčí horské území, 17. až 18. století, nárůst sociálně nezajištěného obyvatelstva řešen osídlováním méně příhodných poloh, vznik pasek – kopanic, horských samot, především horský chov dobytka, např. východní Morava a Těšínsko, ve specifické modifikaci také Šumava, Krkonoše;
- **valašská kolonizace** – naše území (Valašsko, Těšínsko) jen její poslední fáze, sklonek 15 až 17. století, značně redukováná podoba, tradice horského pastevectví – salašnictví z Balkánu, absorbovala kulturní prvky z Rumunska, Ukrajiny, Polska, Slovenska, uchovány relikty rumunštiny v terminologii, tzv. valašské právo, valašští vojvodové; změna v obsahu slova Valach / valach, **J. Macůrek: *Valaši v západních Karpatech v 15. – 18. století*. Ostrava 1959. J. Štika: *Valaši a Valašsko*. Rožnov pod Radhoštěm 2007.**
- **raabizace** – organizované zakládání nových obcí na komorních statcích v 70. letech 18. století; vznik vesnic jednotné stavební a sociální úrovně;
- **domkářské dosídlení** – usazování sociálně nezajištěného obyvatelstva na obecní či vrchnostenské půdě, vznik chalupníků – domkářů – bezzemků, od 18. a v 19. století;
- kolonizace jinými etniky: charvátská (**R. Jeřábek: *Moravští Charváti – dějiny a lidová kultura*. Brno 1991**), francouzská, novokřtěnci – habáni,
- **kolektiv: *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha 1998. – V. Cílek: *Krajiny vnitřní a vnější*. Praha 2002.**